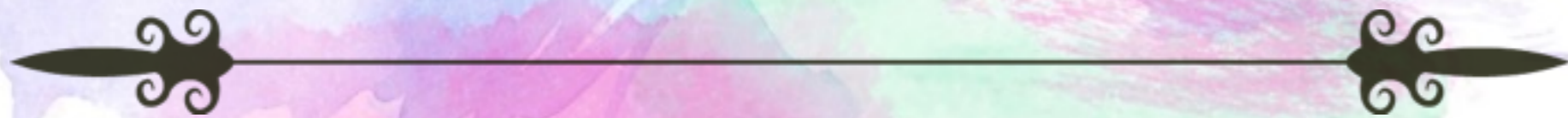

ดามคคัเขาทค้ำฉนท

คู่มือ

สามัคคีเภท คำฉันท์

ของ

นายชิต บุรทัต

ผู้ประพันธ์ สามัคคีเภท คำฉันท์

พิมพ์จำหน่ายที่

ไทยวัฒนาพานิช

การอ่านและพิจารณาเนื้อหาและกอธิใน

วรรณคดีและวรรณกรรม

เนื้อเรื่อง

พระเจ้าอชาตศัตรูแห่งกรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ มีความประสงค์ที่จะขยายอาณาจักรไปยังแคว้นวัชชีของเหล่ากษัตริย์lijจวี ซึ่งท่านปกครองด้วยการเน้นสามัคคีธรรมเป็นหลัก พระเจ้าอชาตศัตรูจึงส่งวัสสการพราหมณ์ไปทำให้เหล่ากษัตริย์lijจวีแตกคอกัน โดยการเรียกพระกุมารของเหล่ากษัตริย์lijจวีมาสอบถามทีละคน ทำให้เหล่าพระกุมารเกิดความระแวงและสงสัย หลังจากนั้นพระกุมารทั้งหลายจึงไปบอกพระบิดา ทำให้เกิดความบาดหมางและสิ้นความสามัคคีในเหล่ากษัตริย์lijจวี และท้ายที่สุด ความแตกความสามัคคีนี้ทำให้พระเจ้าอชาตศตรุกทัพมาตีแคว้นวัชชีได้สำเร็จอย่างง่ายดาย

โศดงเรื่อ

ความสามัคคีเป็นคุณธรรมที่
สำคัญอย่างหนึ่งในการปกครอง
ประเทศชาติบ้านเมือง การที่บ้าน
เมืองขาดความสามัคคีนั้น จะ
นำพามาซึ่งความหายนะและความ
วอดวายในบ้านเมือง

ตัวละคร

- ❖ เหล่ากษัตริย์ลิจฉวีแห่งแคว้นวัชชี
 - ◆ เคยเป็นตัวอย่างของความสามัคคี
 - ◆ ขาดวิจารณ์ญาณและไม่ยึดถือหลักเหตุผล
 - ◆ ระแวงและตระหนงตน
 - ◆ มีความระแวงและทะนงตน

❖ วัสสการพราหมณ์จากแคว้นมคธ

◆ มีความฉลาดหลักแหลมมีสติปัญญาที่ดี

◆ มีความสามารถทางวาทศิลป์ มี

เล่ห์เหลี่ยมทางวาจา

◆ รู้จักพลิกแพลงสถานการณ์

◆ มีความจงรักภักดีต่อ

พระเจ้าอชาตศัตรูและบ้านเมือง

ฉากที่ ๑๐ เรื่อ

ฉากที่วิสาการพราหมณ์ยกแขนหัวเกล้าโอรสของกษัตริย์ลิจฉวี จนทำให้
บรรดาโอรสเกิดการทะเลาะเบาะแว้ง จากความสัมพันธ์ที่เคยรักกันดีก็ต้อง
ร้างาน

“ลูกข้างประดาทา รกกาลขวางไป

หมุนเล่นสนุกไฉน ครูวิสาการแส

ดุจกันฉะนันหนอ กลแหยยุติพอ

ปั้นบ่วบเหลือหลอ ครั้งทรงพระปรารภ

จะมีราวมิรานกัน ธุระจบธจึงบัญญัติ

ชานายนิการสรร พทแกลวทหารหาญ”

บทเจรจา

เป็นการแก้แค้นต่อว่าของพระเจ้าอชาตศัตรูที่วิสสการพราหมณ์ท้วงติงเรื่อง
การออกศึก ซึ่งมีการกระทบกระทั่งกันแสดงถึงอารมณ์โกรธ

“เอออูเหม่นะมิงชีข้างกระไร

ทุทาสสกุลฉะนี้ไฉน

ก็มาเป็น

ศึก บ ถึงและมิงก็ยังมีเห็น

จะน้อยจะมากจะยากจะเย็น

ประการใด

อวดฉลาดและคาดแกลงเพราะใจ

ขยาดขยันมีทันอะไร

ก็หมิ่นกู”

แก่นเรื่อง

- ❖ การแตกความสามัคคีของหมู่คณะซึ่งนำไปสู่หายนะ
- ❖ การรู้จักใช้สติปัญญาเพื่อเอาชนะศัตรู โดยไม่ต้องใช้กำลัง
- ❖ การรู้จักเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับ จะทำให้งานสำเร็จด้วยดี
- ❖ การเอาความคิดของตนเป็นใหญ่ และคิดว่าตนดีกว่าผู้อื่นเสมอ ย่อมทำให้เกิด ความเสียหายต่อส่วนรวม

*การพิจารณาการให้รางวัลในกรณีคดี
และกรณีรวม*

การสรรคำ

ในเรื่องสามัคคีเภทคำฉันท์ผู้แต่งเลือกสรรคำที่มีเสียงและ
ความหมายไพเราะโดยใช้หลักการดังนี้

- ❖ สัมผัสพยัญชนะ
- ❖ สัมผัสสระ

ดื่มมณีดิษยขันนะ

เช่น

ทิชงค์ชาติจลาตยล
กษัตริย์ลิจวีวาร

คะเนกลคะนิงการ
ระวังเหือดระแวงหาย

มีการเล่นเสียงพยัญชนะคำว่า

“คะเนกล – คะนิงการ”

กับ

“ระวังเหือด – ระแวงหาย”

ดัมมพัตตสัระ

เช่น

ล่วงลุประมาณ
หนึ่ง ณ นิยม

กาลอนุกรม
ท่านทวิชงค์

มีการเล่นเสียงสระคำว่า

“ประมาณ – กาล”

กับ

“อนุกรม – นิยม”

การเล่นเสียงหนักเบา

เช่น

อันกুবดีรา

ได้ลัจฉวิญ

แลสรรพบรรดา

ถึงซึ่งพิบัติบี

ชอชาติศัตรู

วประเทศสะดวงดี

วราชวัชชี

ทอนัตถ์พินาศหนา

มีการเล่นเสียงหนักเบา เช่น

“อัน” เป็นเสียงหนัก

“รา” เป็นเสียงเบา ดัง

การเรียบเรียงคำ

มีการใช้คำที่เข้าใจง่าย มีการใช้คำที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่าย
เช่น ตอนวิสสการพราหมณ์เข้าเมืองเวสาลี

“ผูกไมตรีจิต
กับหมู่ชาวเมือง
เล่าเรื่องเคืองขุน
จำเป็นมาใน

เชิงชิดชอบเชื่อง
ฉันท้อชฌาสัย
ว่าวุ่นวายใจ
ด้าวต่างแดนตน”

การใช้โวหารภาพพจน์

มีการใช้โวหารภาพพจน์ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตามมากยิ่งขึ้น
เช่น

พรรณนาโวหาร

สารกโวหาร

เทศนาโวหาร

อุปมา

อุปลักษณ์

พรรณนาโอรส

เช่น

“ควรรชมนิยมจัด
เป็นเอกอุบายงาม
พุทธาทิบัณฑิต
รทสรรเสริญสา

คุรุวิสสการพราหมณ์
กลงำกระทำมา
พีเคราะห์คิดพินิจปรา
ธุสมัครภาพผล”

ดาธกโหหาร

เช่น

“ควรยกประโยชน์ยื่น
ดูบ้างและกลมเกลียว
ยังที่ฐิमानหย่อน
อารีมีมีหมอง

นรอื่นก็แลเหลียว
มิตรภาพพดุงครอง
ทมพ่อนพวงจวง
มนเมื่อจะทำใด”

เทศนาโอหาร

เช่น

“ควรชนประชุมเช่น
สามัคคีปรารม
ไปมีก็ให้มี
เนื่องเพื่อภยโยจิง

คณะเป็นสมาคม
ภนัพัทธรำพึง
ผวมก็ค้ำนิง
จะประสບสุขาลัย”

อุปมา

เช่น

ตอนพระเจ้าอชาตศัตรูกริ้ววัสสการพราหมณ์

“กลกะทากะหวาดขมึงธนู บ่ห่อนจะเห็นธวัชริปู สีล่าถอย”

อุปโลกชน์

เช่น

ตอนวิสสการพราหมณ์กล่าวเปรียบเทียบทหารของแคว้นวัชชีกับทหาร
ของแคว้นมคธ ว่า

“หิ้งห้อยสีแห่งสุริยะไหนด จะมีนำชีวาตาย”

*การอ่านและพิจารณาประโยชน์หรือคุณค่า
ในวรรณคดีและวรรณกรรม*

คุณค่าด้านสังคม

❖ สะท้อนวัฒนธรรมของคนในสังคม

- ◆ เน้นโทษของการแตกความสามัคคีในหมู่คณะ
- ◆ เน้นถึงหลักธรรม อปทานิยธรรม 7 ประการ

☆ ไม่เบียดเบียนการประชุม เมื่อมีภารกิจก็ประชุมปรึกษาหารือ

กันเพื่อช่วยกันคิดหาทางแก้ไขปัญหา

คุณค่าด้านสังคม

☆ เข้าประชุมพร้อมกัน เลิกประชุมพร้อมกัน

ร่วมกันประกอบกิจอันควรกระทำ มีความสามัคคีกัน

☆ ยึดมั่นในจารีตประเพณีอันดีงาม และประพฤติดี

ปฏิบัติตามสิ่งที่บัญญัติไว้

คุณค่าด้านสังคม

❖ แสดงให้เห็นถึงโทษของการแตกความสามัคคีในหมู่คณะ

◆ ถ้าไม่สามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก็จะนำบ้านเมืองไปสู่

ความหายนะได้(ฝ่ายตรงข้ามสามารถใช้จุดอ่อนในเรื่องนี้เพื่อโจมตี

ได้ง่าย)

คุณค่าด้านสังคม

- ❖ เน้นการใช้สติปัญญาไตร่ตรองในการแก้ไขปัญหา มากกว่าการใช้กำลัง

คุณค่าด้านวรรณศิลป์

❖ กวีใช้ฉันทลักษณ์ได้อย่างงดงามเหมาะสม โดยเลือกฉันทลักษณ์ชนิดต่าง ๆ

มาใช้สลับกันตามความเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

❖ ใช้ภาษาเข้าใจง่าย ทำให้เห็นภาพที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อได้อย่าง

ชัดเจน

คุณค่าด้านวรรณศิลป์

นางสาววิลาสินี ชมภู. สามัคคีเภทคำฉันท์[ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙. สืบค้นได้จาก http://lit4teachers.blogspot.com/2016/04/blog-post_21.html

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. “สามัคคีเภทคำฉันท์” ในหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจักขณ์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ บทที่ ๔. หน้า ๑๐๓ - ๑๒๕. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์สกสค. ลาดพร้าว, ๒๕๕๗.

Thank you

